

WSPÓŁ / KULTURA, VOL. 3

RAPORT Z DIAGNOZY ZASOBÓW, POTRZEB I POTENCJAŁÓW KULTUROWYCH

SIEMIANOWICKIE CENTRUM KULTURY 2023

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie.....	3
Informacje ogólne.....	4
Projekt Współ / kultura	4
O instytucji.....	4
O mieście	5
O badaniu	6
Warsztaty wydobywcze	6
Badanie animacyjne.....	6
Diagnoza	7
Warsztaty wydobywcze - społeczność ukraińska	7
Potrzeby i pomysły uczestników warsztatu wydobywczego	10
Warsztaty wydobywcze - społeczność bez ośrodka kultury - Bańgów, Przełajka.....	11
Potrzeby i pomysły uczestników warsztatu wydobywczego	14
Warsztaty wydobywcze - społeczność DZIELNIC ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM	15
Potrzeby i pomysły uczestników warsztatu wydobywczego	17
Badania animacyjne.....	18
Potrzeby i pomysły uczestników BADANIA ANIMACYJNEGO	20
WNIOSKI I REKOMENDACJE	22
INFORMACJE KOŃCOWE I PODZIĘKOWANIA	24

WPROWADZENIE

Niniejszy raport jest efektem etapu diagnostycznego projektu Współ / kultura, vol. 3 realizowanego przez Siemianowickie Centrum Kultury, a dofinansowanego przez Narodowe Centrum Kultury w Warszawie w ramach programu „Dom Kultury + Inicjatywy lokalne 2023”. Celem strategicznym programu jest inicjowanie działań służących wzmocnieniu zaangażowania domów kultury w życie społeczności lokalnej, odkrywaniu i rozwijaniu potencjału i kapitału kulturowego jej członków oraz kulturotwórczych zasobów społeczności. Program jest podzielony na dwa etapy. Pierwszy etap skupiony jest na diagnozie - głównie lokalnych zasobów i potencjałów, natomiast drugi na realizacji inicjatyw mieszkańców, które wyłaniane są w procesie konkursowym. Finałem pierwszego etapu jest upublicznienie diagnozy, której wnioski powinny być traktowane jako sugestie do działań proponowanych przez mieszkańców w ramach proponowanych przez nich inicjatyw.

Zgodnie z założeniami wyjściowymi celem projektu Współ / kultura, vol. 3 część badawcza obejmowała przeprowadzenie diagnozy społecznej w obrębie społeczności lokalnej, ze szczególnym uwzględnieniem niewidocznych (wykluczonych) oraz nowych (społeczność ukraińska) grup docelowych w kontekście możliwości ich współdziałania z Siemianowickim Centrum Kultury. Kluczowe było zbadanie potencjału kulturotwórczego tych wybranych grup. W czasie spotkań o charakterze warsztatów wydobywczych przedstawiciele społeczności lokalnej mieli możliwość podzielenia się własną wiedzą, pomysłami oraz refleksjami na temat możliwości inicjowania działań kulturalnych w środowisku lokalnym.

Cel projektu odpowiada celom programu DK+. Siemianowickie Centrum Kultury, poprzez otwarcie się na grupy dotychczas nieobecne lub obecne częściowo w działalności kulturalnej instytucji, chce odkrywać i rozwijać potencjał kulturowy członków społeczności Siemianowic Śląskich. Niniejszy raport przedstawia zgromadzone i poddane analizie informacje, pomysły, uwagi, zastrzeżenia oraz refleksje różnorodnych przedstawicieli społeczności lokalnej - mieszkańców miasta. Realizacja działania diagnostycznego oraz konkursu na inicjatywy mieszkańców (w drugiej części projektu) ma szansę przyczynić się do wzmocnienia zaangażowania SCK w życie mieszkańców Siemianowic. Projekt jest sposobem na zainspirowanie i pobudzenie mieszkańców do zgłaszania autorskich inicjatyw, które mogą z jednej strony wzbogacić lokalny kalendarz działań kulturalnych, a z drugiej strony wzmocnić sprawczość i wiarę w siebie mieszkańców.

Struktura raportu jest odzwierciedleniem zastosowanych działań badawczych. Poszczególne badania i spotkania opisane są z uwzględnieniem wypracowanych w ich trakcie pomysłów na inicjatywy. W końcowej części dokumentu można znaleźć wnioski i rekomendacje powiązane z wcześniej wypunktowanymi efektami pracy badawczej i diagnostycznej.

Jednocześnie, niezależnie od rekomendacji, autorzy zgłaszający swoje inicjatywy mogą skorzystać ze wszystkich zapisów raportu diagnostycznego.

INFORMACJE OGÓLNE

PROJEKT WSPÓŁ / KULTURA

Współ / kultura to nazwa projektu zainicjowanego po raz pierwszy przez Siemianowickie Centrum Kultury w roku 2018. Pierwsza edycja działania realizowana była dzięki dotacji w ramach programu Dom Kultury + Inicjatywy Lokalne. Wówczas po raz pierwszy przeprowadzono wprowadzające działania diagnostyczne oraz konkurs na inicjatywy mieszkańców. Grupami docelowymi projektu były: młodzież 15-19 lat, osoby dorosłe w wieku 20 – 45 lat, osoby z dzielnic dotkniętych wykluczeniem społecznym. W rezultacie przeprowadzonego działania (etap diagnostyczny i konkursowy) zostało zrealizowanych 6 projektów, przygotowanych i prowadzonych przez przedstawicieli lokalnej społeczności.

Kolejną istotną częścią działania był rok 2019, kiedy Siemianowickie Centrum Kultury postanowiło na własną rękę, bez dotacji zewnętrznej kontynuować partycypacyjne tworzenie projektów kulturalnych. W wyniku otwartego naboru wniosków - propozycji inicjatyw - udało się wyłonić 6 ciekawych projektów, które następnie zostały zrealizowane w ramach współdziałania SCK z pomysłodawcami - inicjatorami działań.

Obecnie realizowana trzecia edycja projektu Współ / kultura jest dowodem na nieustanną potrzebę angażowania (się) mieszkańców i wartość procesu włączania społeczności w kształtowanie oferty kulturalnej miasta.

O INSTYTUCJI

Siemianowickie Centrum Kultury jest samorządową instytucją kultury powstałą 1 stycznia 2009 roku w wyniku połączenia trzech instytucji kultury: Siemianowickiego Centrum Kultury (ul. Niepodległości 45), obecna siedziba główna SCK), Domu Kultury „Jarzębina” (obecnie SCK „Jarzębina”, ul. Wierzbowa 2) i Miejskiego Ośrodka Kultury, który mieścił się przy Al. Sportowców 3. Obecna struktura Siemianowickiego Centrum Kultury składa się z 5 oddziałów w odrębnych budynkach, umiejscowionych w różnych częściach miasta:

- SCK-Bytków – ul. Niepodległości 45 / siedziba główna instytucji/ - dzielnica Bytków
- SCK-Jarzębina - ul. Wierzbowa 2 / Dawny DK „Jarzębina” – osiedle Tuwim
- SCK – Willa Fitznera, ul. Fitznerów 3/ - dzielnica Centrum, (zabytkowy obiekt po renowacji włączony do struktury SCK w 2010 roku)
- SCK – Park Tradycji, ul. Orzeszkowej 12, dzielnica Michałkowice (postindustrialny obiekt zlokalizowany w starej kopalni, po renowacji, włączony do struktury SCK w 2012 roku.
- SCK – Zameczek, ul. Oświęcimska 1, dzielnica Michałkowice (zabytkowy pałac Rheibabenów, włączony do struktury SCK w 2016 roku)

W roku 2010 do użytku została oddana po renowacji zabytkowa Willa Fitznera (zlokalizowana w samym centrum miasta). Od września 2012 roku w Michałkowicach działa postindustrialny Park Tradycji, którym również zarządza Siemianowickie Centrum Kultury.

Każdy z oddziałów SCK ma swoją specyfikę i zgoła odmienną, dla siebie tylko charakterystyczną atmosferę. Każdy z nich z własną inwencją realizuje cele statutowe SCK, oferując szeroki repertuar imprez kulturalnych i rozrywkowych oraz innych form aktywności (zajęcia sekcyjne, warsztaty, spotkania, wycieczki, wyjazdy etc.) adresowanych do siemianowiczian w każdym wieku i o różnych upodobaniach. Siemianowickie Centrum Kultury do swoich ośrodków zaprasza uznanych artystów, cieszących się popularnością w regionie, kraju, a czasem nawet poza jego granicami, dając mieszkańcom miasta możliwość spotkania z ich ulubionymi gwiazdami. Oprócz tego promuje młodych – lub już nie tak młodych, ale jeszcze mało znanych – artystów (na różnych etapach ich przygody z estradą), dając im możliwość zaprezentowania twórczości i spotkania z publicznością. Siemianowickie Centrum Kultury stale i owocnie współpracuje z siemianowickimi placówkami oświatowymi, a także samo sprawuje pieczę nad rozwojem młodych talentów.

Źródło: strona instytucji

O MIEŚCIE

Siemianowice Śląskie są miastem stanowiącym jeden z ośrodków centralnych konurbacji górnośląskiej o silnej urbanizacji i uprzemysłowieniu, z wyraźnie zaznaczonymi śladami dawnej działalności górnictwa węgla kamiennego i hutnictwa.

Według danych GUS z 31 grudnia 2021 r., Siemianowice Śląskie liczyły 64 365 mieszkańców.

Siemianowice Śląskie są miastem stosunkowo młodym – posiada ono prawa miejskie od 1932 roku i składa się z osad powstałych w okresie średniowiecznym, z których część wzmiankowano już w XIII wieku. Obecnie stanowią dzielnice miasta i są to: Bańgów, Bytków, Michałkowice, Przełajka i Siemianowice.

Od połowy XVIII wieku rozpoczął się rozwój przemysłowy terenów obecnego miasta. Powstały kopalnie węgla kamiennego oraz huty, w tym w 1836 roku huta żelaza „Laura”, która była w tamtych czasach jednym z największych zakładów tego typu w Europie. Pod koniec XX wieku w wyniku przemian gospodarczych upadł przemysł ciężki, a w wyniku restrukturyzacji rozwinęły się inne gałęzie gospodarki.

W mieście funkcjonuje podstrefa Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, a także rozwinięty jest sektor małych i średnich przedsiębiorstw. W Siemianowicach Śląskich znajduje się siedziba znanego w kraju Centrum Leczenia Oparzeń.

Miasto posiada również liczne tereny sportowo-rekreacyjne, w tym parki: Miejski, Górnik i Pszczelnik, a także kompleks leśny Bażantaria i pola golfowe Śląskiego Klubu Golfowego.

W sąsiedztwie Siemianowic Śląskich znajduje się Park Śląski. Miasto posiada liczne obiekty historyczne, a także wpisane do rejestru zabytków, w tym zespół parkowo-pałacowy, którego historia sięga XVII wieku. Na terenie byłej kopalni „Michał” powstał SCK Park Tradycji, a w miejscu dawnego spichlerza Muzeum Miejskie. Miasto jest ponadto siedzibą dekanatu Siemianowice Śląskie rzymskokatolickiej archidiecezji katowickiej.

Źródło: Wikipedia oraz strona UM Siemianowice Śląskie

O BADANIU

WARSZTATY WYDOBYWCZE

W ramach działań diagnostycznych zrealizowano 6 spotkań wydobywczych, po dwa dedykowane każdej z wyodrębnionych dla projektu grup docelowych.

- dwa spotkania zrealizowano dla społeczności dzielnic bez ośrodka kultury (Bańgów, Przetajka) - w dniu 26 kwietnia 2023 w Szkole Podstawowej nr 16 oraz w dniu 17 maja 2023 w salce parafialnej na terenie parafii na Przetajce
- dwa spotkania zrealizowano dla społeczności ukraińskiej i osób zaangażowanych w pomoc i pracę ze społecznością ukraińską - spotkania odbyły się w dniu 26 kwietnia 2023 w Willi Fitznera oraz w dniu 16 maja 2023 w SCK - Jarzębina
- dwa spotkania zrealizowano dla społeczności z dzielnic/kolonii zagrożonych wykluczeniem (Centrum, Laurahutte, Hugo, Nowy Świat) - spotkania odbyły się w dniu 10 maja 2023 w Szkole Podstawowej nr 3 oraz 18 maja 2023 w Barze Restauracyjnym Max.

Realizację spotkań celowo zaplanowano w różnych lokalizacjach i terminach, aby zwiększyć ich dostępność dla potencjalnie zainteresowanych uczestników. Scenariusz spotkań został dostosowany do grup odbiorców (dla społeczności ukraińskiej zrealizowano warsztat w nieco innej formule, o czym szerzej w dalszej części raportu).

Każdorazowo spotkanie otwierała część informacyjna, przybliżająca uczestnikom idee programu Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne oraz szczegółowe zasady uczestnictwa w projekcie „Współ / kultura”. Spotkania moderowane były przez badaczkę, której każdorazowo towarzyszyli przedstawiciele SCK, szczególnie dobrze znający poszczególne grupy odbiorców.

BADANIE ANIMACYJNE

Spotkaniom wydobywczym towarzyszyło dodatkowe działanie animacyjno-badawcze realizowane przez zespół SCK we współpracy z animatorką z ramienia Narodowego Centrum

Kultury - Małgorzatą Wójcik. Zostało ono zrealizowane podczas wydarzeń plenerowych realizowanych w centrum miasta. Badanie łączyło:

- diagnozę potrzeb w zakresie działań kulturalnych mieszkańców miasta
- diagnozę lokalnych potencjałów i zasobów z wykorzystaniem tzw. "kart zasobów"

Badanie animacyjne towarzyszyło spotkaniom wydobywczym, a jego realizacja pozwoliła także na szersze promowanie inicjatywy, jaką jest projekt Współ / kultura.

DIAGNOZA

WARSZTATY WYDOBYWCZE - SPOŁECZNOŚĆ UKRAIŃSKA

Warsztaty dla społeczności ukraińskiej i osób zaangażowanych w działania pomocowe dla społeczności ukraińskiej odbyły się w dniach - 26 kwietnia 2023 i 16 maja 2023.

W spotkaniu 26 kwietnia 2023 uczestniczyło 11 osób: 4 osoby pochodzenia ukraińskiego oraz 7 Polaków zorientowanych w kierunku integracji społecznej, w tym: nauczyciel szkoły podstawowej oraz 2 przedstawiciele SCK. W spotkaniu uczestniczyła także animatorka kultury Programu DK+ z ramienia NCK. W spotkaniu 16 maja 2023 uczestniczyły 4 osoby, w tym 2 pochodzenia ukraińskiego oraz 2 zaangażowane w działania pomocowe (w tym przedstawiciel Urzędu Miasta Siemianowice Śląskie).

Warsztat rozpoczęto krótką informacją dotyczącą celu spotkania oraz zapoznaniem jego uczestników i uczestniczek. Elementem wprowadzającym do warsztatu wydobywczego była interaktywna prezentacja założeń Programu DK+. Program został przedstawiony w sposób przystępny jako transparenty i ten nastawiony na budowanie relacji społecznych, przyjazny dla różnych grup mieszkańców chcących realizować wspólne pomysły. Podczas prezentacji wskazano, że SCK jest gotowy wspierać wszystkie grupy inicjatywne, które wezmą udział w realizacji zadania. Należy zaznaczyć, że prezentacja Programu DK+ przetłumaczona została na język ukraiński, a badacz – moderator spotkania - w części wprowadzającej oraz warsztatowej otrzymał wsparcie ze strony tłumaczki języka ukraińskiego.

Kultura integracja - skojarzenia

Zadaniem otwierającym wyobraźnię uczestników spotkania, była rozgrzewkowa runda wypowiedzi wszystkich jego uczestników i uczestniczek wokół hasła wywoławczego: "Kultura – Integracja". Biorący udział w dyskusji mieli za zadanie przytoczyć skojarzenia, fakty, obawy i potrzeby lub po prostu przedstawić wolne wnioski w zadanym temacie, ujmując je w kontekście zbliżenia osób pochodzenia ukraińskiego i polskiego. Pojawiające się w tej części warsztatu opinie mieściły się w planie realizacji Programu DK+ w Siemianowicach Śląskich w 2023 r., a wypowiedzi uczestników można podzielić na dwie grupy.

Pierwszą, odnoszącą się do sposobów spędzania czasu wolnego, uczestnictwa w kulturze i

rekreacji, podczas których budowane i wzmacniane są relacje społeczne.

Odnotowano szereg głosów dotyczących imprez plenerowych, ognisk integracyjnych i koncertów, gier terenowych, rajdów rowerowych, a także spacerów historycznych związanych z lokalnymi miejscami pamięci, nawiązujących do ważnych dla siemianowiczian kwestii kulturowych. Mówiono także o wartościach związanych z edukacją międzykulturową dzieci i dorosłych, z wykorzystaniem takich narzędzi jak: muzyka, w tym tradycyjna, kulinaria, zwyczaje i obrzędowość. Jako wartościowe, otwierające i włączające uznano działania, które bazują na potencjale pleneru czy stołu - np. inicjatywy kulinarne, oparte na tworzeniu lub/i spożywaniu potraw.

Uczestnicy podkreślali, że działania i akcje wiążące osoby pochodzenia ukraińskiego i polskiego powinny realizowane być w formie warsztatów kreatywnych lub działań, podczas których grupa może współpracować, wytwarzać coś razem, w grupie. Przywołano przykład grupowych zajęć poświęconych tworzeniu pierników 3d bazujących na tradycji kulinarnej oraz pracy twórczej, a także wspólne muzykowanie (granie na instrumentach lub śpiewanie przy ognisku). Uczestnicy zaznaczyli również wartość industrialnego dziedzictwa kulturowego Górnego Śląska, będącego doskonałą bazą do przedsięwzięć społecznych w obszarze integracji.

Drugą grupą wskazań, były działania związane z procesem włączania osób pochodzenia ukraińskiego w siemianowicki obieg kultury. Istotnym elementem pojawiającym się wśród głosów było znaczenie sojuszników – Polaków - stwarzających sprzyjające warunki do

polsko-ukraińskiej współpracy. Zasadniczym elementem ujętym w ramach dyskusji była potrzeba pogłębienia wiedzy dotyczącej warunków życia i aspiracji mniejszości ukraińskiej przez podmioty kultury społeczne oraz pozostałych mieszkańców Siemianowicach Śląskich. Jeden z uczestników postulował zaciśnięcie kontaktów interpersonalnych pomiędzy Polakami i grupami ukraińskimi na rzecz wymiany informacji w zakresie np. potrzeb kulturalnych. Kolejnym wątkiem podjętym podczas dyskusji była asymilacja młodzieży ukraińskiej w siemianowickich szkołach. Obecny podczas spotkania czynny nauczyciel z całą mocą podkreślił, że wspólne aktywności dzieci ukraińskich i polskich, dają tym pierwszym „duży progres językowy”. Jednocześnie podkreślano wartość działań, które realizowane są dla grup mieszanych - polsko-ukraińskich i siłę integracji w takich warunkach.

Miejsca i relacje

Pierwsze ćwiczenie realizowane w grupach dotyczyło zmapowania miejsc i sieci społecznych w Siemianowicach Śląskich. Jedna z grup zajęła się wskazaniem konkretnych miejsc przyjaznych i potrzebnych w działaniach integracyjnych poprzez kulturę, druga grupa miała za zadanie przywołać osoby oraz instytucje w tym samym co pierwsza grupa kontekście. Należy dodać, że grupy były mieszane, uczestniczyły w nich wspólnie Ukraińcy i Polacy. Analogiczne zadanie realizowano podczas obydwu spotkań, stąd poniższe wyniki przedstawiają zbiorcze zestawienie (spora część wskazań była podobna podczas obydwu spotkań).

MIEJSCA

Miejsca przyjazne:

- Staw Rzęsa
- SCK
- Bażantarnia
- MOSIR, teren przy basenie
- ścieżki rowerowe
- pole golfowe
- park miejski, park Hutnik, park Ludowy
- Lasek Bytkowski
- dom kultury Chemik
- plac na Osiedlu Tuwima
- Pumptruck

miejsca potrzebne:

- szkoły
- świetlice
- skwery
- amfiteatr
- las
- boiska

- place zabaw
- media społecznościowe

Interesującym pomysłem grupy była propozycja zainstalowania w przestrzeni wirtualnej i realnej, np. w SCK, skrzynki pomysłów, w której mieszkańcy składali by swoje propozycje działań kulturowych i społecznych oraz inne informacje zwrotne dotyczące życia w mieście. Ważną refleksją było także, aby pamiętać o kanałach komunikacji i sposobach dotarcia do odbiorców i uwzględniać takie np. media społecznościowe do których społeczność ukraińska jest przyzwyczajona i z jakich korzysta na co dzień.

OSOBY

osoby:

- my
- uczestnicy Polacy i Ukraińcy
- artyści (uwaga ogólna i konkretnie wspomniani twórcy ukraińscy - Olga, Ludmila, Siergiej i polscy
- historycy, przewodnicy po mieście
- wolontariusze
- animatorzy / prezenterzy
- fotograf
- radni miasta

instytucje i organizacje:

- SCK
- szkoły
- Stowarzyszenie Śląska Wioska Humanitarna, Fundacja Piastun, inne stowarzyszenia
- biblioteka
- Dom Kultury Jordan
- grupy na FB
- Urząd Miasta
- Muzeum Miejskie
- Strzelnica Myśliwska
- LMP, OSP, SP, SM
- lokalne firmy (jako potencjalni sponsorzy)

POTRZEBY I POMYSŁY UCZESTNIKÓW WARSZTATU WYDOBYWCZEGO

Drugim ćwiczeniem angażującym uczestników spotkania w dwóch niezależnych grupach było próbą opracowania różnych koncepcji działań wykorzystujących potencjał i zasoby kulturotwórcze Siemianowic Śląskich. Aktywności ukierunkowanych na integrację społeczną różnych grup mieszkańców w tym mniejszości ukraińskiej. W ten sposób przygotowano projekty wpisujące się w idee Programu DK+.

Film „Kim Jestem”

Celem filmu jest zaprezentować kulturę, poznać się, przedstawić talenty, zintegrować się, odpowiedzieć na pytania, ukazać podobieństwa i różnice w nas i naszej kulturze. Film zawierałby tłumaczenie językowe, jego produkcji towarzyszyłaby sesja fotograficzna z współczesnymi elementami i folklorystycznymi.

Wydarzenie byłoby dla mieszkańców Siemianowic Śląskich (siebie i sąsiadów, „obcego i swojego”).

Działanie rozplanowano w czasie na miesiące od sierpnia do października

- sierpień – wrzesień: zbieranie materiału w przestrzeniach miasta także podczas wydarzeń, np. pikników

- październik: montaż, uroczysta premiera w Parku Tradycji wraz z twórcami i uczestnikami projektu, udostępnienie na kanałach Youtube, FB, Tiktok

Inicjatywa typu „outdoor education” - czyli nauka w terenie

Gra rodzinna, terenowa umożliwiająca aktywne spędzanie czasu. Dla mieszkańców wraz z ich rodzinami. Wydarzenie odbywałoby się we wrześniu na terenie: parku (parków), lasu, boiska, Parku Tradycji.

Półkolonie letnie dla dzieci

Działanie, adresowane do młodszych mieszkańców Siemianowic Śląskich - zarówno ukraińskiego jak i polskiego pochodzenia byłoby propozycją aktywnego spędzenia czasu wakacji. Zgodnie z założeniami pomysłodawców półkolonie zakładałyby aktywność dzieci na świeżym powietrzu, różnego rodzaju wyjścia (m.in. wycieczki po mieście w celu lepszego poznania jego historii i dziedzictwa, wyjścia do instytucji kultury, wyjścia o charakterze sportowym i rekreacyjnym).

Projekt odbywałby się w czasie trwania wakacji (z uwzględnieniem możliwości realizacji w ramach finansowania DK+) i byłby szansą na rozwój i szybszą integrację społeczną i kulturalną Ukraińców w Polsce, a także okazją do wymiany doświadczeń obu krajów.

Wartościowym wnioskiem płynącym z dyskusji podsumowującej element prezentacji propozycji działań był głos wzmacniający potencjał etnograficzny towarzyszący produkcji filmu „Kim Jestem”. Uczestnicy spotkania zgodnie podkreślili, że wiedza i wartości dodane płynące z realizacji tego pomysłu wzbogacą przestrzeń międzykulturową Siemianowic Śląskich.

WARSZTATY WYDOBYWCZE - SPOŁECZNOŚĆ BEZ OŚRODKA KULTURY - BAŃGÓW, PRZEŁAJKA

Dwa ze spotkań o charakterze warsztatów wydobywczych zrealizowano dla społeczności dzielnic bez ośrodka kultury (Bańgów, Przełajka). Pierwsze z nich odbyło się w dniu 26 kwietnia 2023 w Szkole Podstawowej nr 16, a drugie w dniu 17 maja 2023 w salce parafialnej na terenie parafii na Przełajce.

Warsztat rozpoczęto informacją dotyczącą celu spotkania oraz zapoznaniem jego uczestników i uczestniczek. Elementem wprowadzającym do warsztatu wydobywczego była prezentacja założeń Programu DK+, terminów realizacji i poszczególnych etapów projektu.

Zgodnie z zaplanowanym scenariuszem w ramach warsztatów identyfikowano zasoby w następujących obszarach:

- dziedzictwo i historia
- miejsca znaczące
- ludzie i organizacje
- aktywności

Uczestnicy w toku moderowanej dyskusji, uczestnicy spotkania wskazali najważniejsze zasoby miejsca w poszczególnych wyznaczonych tematach. Zbiorcze podsumowanie wskazań (z obu spotkań) przedstawiono poniżej

dziedzictwo i historia

- Procesja Bożego Ciała - przyciągająca do Przełajki osoby z pozostałych części miasta
- Zabytkowa kapliczka św. Izydora

- Cmentarz choleryczny (obecnie będący własnością prywatną)
- Basen na tzw. Brodziku (obecnie nie ma już basenu, ale zwyczajowa nazwa miejsca pochodzi właśnie od jego pierwotnej funkcji)
- Rolniczy charakter dzielnicy Przełajka

miejsca znaczące

- Bańgów:
 - Kompleks wypoczynkowy z boiskiem i skate parkiem (plac zabaw, boisko do koszykówki, miejsca do grillowania)
 - Krąg w okolicy szkoły
 - Parafia
 - Spółdzielnia mieszkaniowa
- Przełajka:
 - Plac zabaw na tzw. Brodziku - miejsce spotkań mieszkańców, zabaw dzieci
 - Parafia i probostwo
 - Wały w okolicy Brynicy - jako miejsce spacerów
 - Szkoła
 - Biblioteka - już nie funkcjonuje, niemniej była ważnym punktem na terenie dzielnicy

ludzie i organizacje

- Bańgów
 - Adam Cebula - radny osiedlowy, przewodniczący Rady Miasta
 - Beata Gałęcka – zastępczyni prezydenta Siemianowic Śląskich
 - Krystian Chosz - aktywny mieszkaniec
 - Jacek Guzy – były prezydent Siemianowic Śląskich
- Przełajka
 - Wanda Bujoczek - zajmująca się szyciem strojów ludowych, dbająca o podtrzymanie wiedzy o lokalnym dziedzictwie kulturowym
 - dr A. Białas - autor opracowania "Historia Przełajki" oraz wystawy fotografii ilustrujących historię dzielnicy
 - Jan Wilczok - gromadzący archiwalne zdjęcia dzielnicy i miasta

aktywności

- Bańgów

- Sport i rekreacja - aktywności sportowe na boiskach
Nordic walking, bieganie, rowery (wykorzystanie terenów zielonych)
 - Uczestnictwo w obrzędach religijnych
 - Grillowanie, spędzanie czasu przy wiatkach do grillowania
 - Festyny osiedlowe - niegdyś organizowane regularnie, obecnie bardzo rzadko
- Przetajka
 - Spędzanie czasu w okolicy placu zabaw na tzw. Brodziku (zabawa dzieci, rozmowy opiekunów)
 - Spacer
 - Procesja Bożego Ciała (w której uczestniczą m.in. kobiety w strojach regionalnych)

POTRZEBY I POMYSŁY UCZESTNIKÓW WARSZTATU WYDOBYWCZEGO

Poza diagnozą różnorodnych potencjałów i zasobów - zarówno tych materialnych, jak i niematerialnych, dyskusją nad tematami związanymi z tradycją, zwyczajami i aktywnościami w czasie spotkania dyskutowano także na temat **potrzeb**, ze szczególnym uwzględnieniem potencjalnych aktywności. W toku dyskusji wyodrębniono kilka tematów / aspektów, które są szczególnie wartościowe dla mieszkańców:

- **miejsce spotkań** - w obu dzielnicach zwracano uwagę na brak miejsca, które pełniłoby funkcję centrum aktywności lokalnej, pozwalałoby mieszkańcom na spotkanie, wspólne spędzanie czasu lub podejmowanie inicjatyw różnego typu. Mieszkańcy szczególnie akcentowali, że na terenie Bańgowa i Przetajki nie działają ośrodki kultury, a funkcjonujące miejsca spotkań (place zabaw, boisko) pozwalają na aktywności głównie w miesiącach letnich
- **integracja** - dzielnice, oddalone od centrum miasta przez wiele lat o charakterze rolniczym obecnie są atrakcyjnymi miejscami do kupna ziemi i budowy domu (szczególnie dla rodzin z dziećmi). Podczas spotkań akcentowano potrzebę działań o charakterze **integracyjnym**, umożliwiające mieszkańcom spotkanie, rozmowę, być może wspólne działania - szczególnie jeśli chodzi o możliwość zapoznania się mieszkańców "z urodzenia" i mieszkańców "z wyboru", którzy dzielnice zamieszkują od niedawna
- **otwartość, międzypokoleniowość** - podczas spotkań akcentowano potrzebę realizacji działań o charakterze otwartym, z których korzystać mogłyby osoby w różnym wieku - od najmłodszych po seniorów. Podkreślano także znaczenie otwartości, dostępności działań, a więc takiego ich przygotowania, aby potencjalni uczestnicy mogli w łatwy sposób dołączyć do nich

- **aktywizacja** - mieszkańcom Bańgowa i Przełajki doskwiera brak regularnych działań realizowanych w dzielnicach. W celu uczestniczenia w wydarzeniach o charakterze kulturalnym mieszkańcy muszą przemieszczać się do innych dzielnic, co utrudnia także, nie zawsze dostępna, komunikacja publiczna. Wyraźnie brakuje aktywności o charakterze kulturalnym, jednocześnie mieszkańcy widzą potencjalną grupę odbiorców różnorodnych działań i widzą potencjał mieszkańców dzielnicy do współdziałania przy różnorodnych aktywnościach

W czasie spotkań wymieniono także kilka propozycji działań / projektów, które mogłyby być interesujące dla mieszkańców dzielnic. Wśród pomysłów pojawiły się takie inicjatywy:

- a. plenerowa impreza integracyjna (powitanie lata) - wydarzenie dla szerokiej publiczności, dla osób w różnym wieku. Najlepiej, aby łączyło różne aktywności - zarówno takie dla dzieci jak i takie dla dorosłych. Wydarzeniom artystycznym (koncerty, animacje, kino plenerowe) może towarzyszyć oferta kulinarna.
- b. projekt bazujący na historii okolicy - przykładowo reportaż filmowy lub wystawa archiwalnych fotografii (najlepiej zdjęć z archiwów rodzinnych, pozyskiwanych w toku bezpośrednich rozmów z sąsiadami). Działanie można połączyć z prezentacją fotografii współczesnych na zasadzie zestawień "kiedyś/dziś" lub z konkursem fotograficznym dla fotografów pasjonatów
- c. Dzień Sąsiada - wydarzenie bazujące na wzajemnym poznawaniu się, dzieleniu się wiedzą, informacjami o dzielnicach, ale też połączone z dzieleniem się potrawami, przetworami, wypiekami czy przepisami własnego autorstwa. Wydarzenie zachęcające do wychodzenia z domów i nawiązywania relacji ze społecznością lokalną
- d. aktywności / warsztaty / zajęcia dla grup w różnym wieku (umożliwiające dzielenie się talentami czy zainteresowaniami) - np. gra w skata, gry planszowe, zajęcia sportowe, rękodzieło
- e. wydarzenia o charakterze rekreacyjnym - np. bieg na orientację, spacer ornitologiczny lub spacer szlakiem przyrodniczym, ew. spływ Brynicą

WARSZTATY WYDOBYWCZE - SPOŁECZNOŚĆ DZIELNIC ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM

Dwa warsztaty wydobywcze zrealizowano dla społeczności z dzielnic/kolonii zagrożonych wykluczeniem (Centrum, Laurahutte, Hugo, Nowy Świat) - spotkania odbyły się w dniu 10 maja 2023 w Szkole Podstawowej nr 3 oraz 18 maja 2023 w Barze Restauracyjnym Max.

Ze względu na niską frekwencję na spotkaniach zdecydowano o realizacji dodatkowego działania o charakterze animacyjno-badawczym (opis poniżej).

Warsztaty wydobywcze realizowano zgodnie z przyjętym scenariuszem. Spotkania rozpoczęto informacją dotyczącą celu spotkania o prezentacją założeń Programu DK+, terminów realizacji i poszczególnych etapów projektu. W ramach drugiej części warsztatów identyfikowano zasoby w następujących obszarach:

- dziedzictwo i historia
- miejsca znaczące
- ludzie i organizacje
- aktywności

Uczestnicy spotkania (w Szkole Podstawowej nr 3) wskazali najważniejsze zasoby miejsca w poszczególnych wyznaczonych tematach, związane głównie z okolicą zwaną Laurahütte (część dzielnicy Centrum). Podsumowanie wskazań przedstawiono poniżej:

Historia i dziedzictwo

- Huta Laura (później "Jedność")- jako istotne miejsce, miejsce pracy wokół którego powstało osiedle patronackie. Od nazwy hutę do dziś określa się część dzielnicy (Laurahütte)
- spójność architektoniczna - wynikająca ze ścisłej zabudowy, tym samym nie ma budynków nowszych, co z kolei implikuje mniejszą liczbę "przyjezdnych" osiedlających się w tej okolicy
- charakterystyczne przywiązanie mieszkańców do miejsca (co przejawia się m.in. w określaniu miejsca zamieszkania jako Laurahütte a nie Siemianowice Śląskie)
- legenda o Utopcu z Laurahuckiego Stawu

Miejsca znaczące

- szkoła przy ul. Szkolnej - jako miejsce edukacji, ale też rozrywek sportowych popołudniowych (boiska szkolne są oblegane)
- tzw. Planty (skwer Laura)
- targowisko
- nasyp (miejsce na sanki ale też miejsce wyznaczające granicę)
- sklep osiedlowy "U Kowola"
- biblioteka - prowadząca działania dla dzieci, oferująca także stanowiska komputerowe, działająca na zasadzie centrum aktywności
- kościół (niegdyś hala targowa)

- dawniej funkcjonowały także bary: m.in. Troll, Koziorożec
- zabytkowy budynek Przychodni Psychiatrycznej

Osoby / organizacje

- ekspedientka ze sklepu "U Kowola"
- Janusz Firla - Dom Pokoleń (kiedyś funkcjonujący)
- Związek Emerytów i Rencistów

Aktywności

- odwiedzanie targu - z jednej strony to miejsce zakupów, ale też miejsce, gdzie można spotkać sąsiadów, innych mieszkańców, porozmawiać
- odpoczynek, przebywanie "na placu", siedzenie na ławkach i na Plantach
- aktywności sportowe na boisku szkolnym
- zabawy / przebywanie na placu zabaw

POTRZEBY I POMYSŁY UCZESTNIKÓW WARSZTATU WYDOBYWCZEGO

Podczas spotkania, poza zasobami lokalnymi i specyfiką dzielnicy, były omawiane także potrzeby. Akcentowano:

- potrzebę **miejsca na nieformalne spotkania** - miejsca, w którym mieszkańcy mogliby się spotkać, w którym mogłyby być organizowane różne wydarzenia, działania, spotkania
- możliwość wykorzystania potencjału przywiązania do miejsca - akcentowano, że mieszkańcy się znają, funkcjonuje tu realna społeczność lokalna, która jest szczególnie przywiązana do dzielnicy
- możliwość wykorzystania miejsca, jakim są Planty - skwer będący naturalnym miejscem spotkań, odpoczynku. W tej lokalizacji mogłyby być inicjowane aktywności dla osób w różnym wieku, o różnorodnym charakterze

Pojawiły się także załączki pomysłów na inicjatywy, które mogłyby zostać zrealizowane w ramach projektu Współ / kultura:

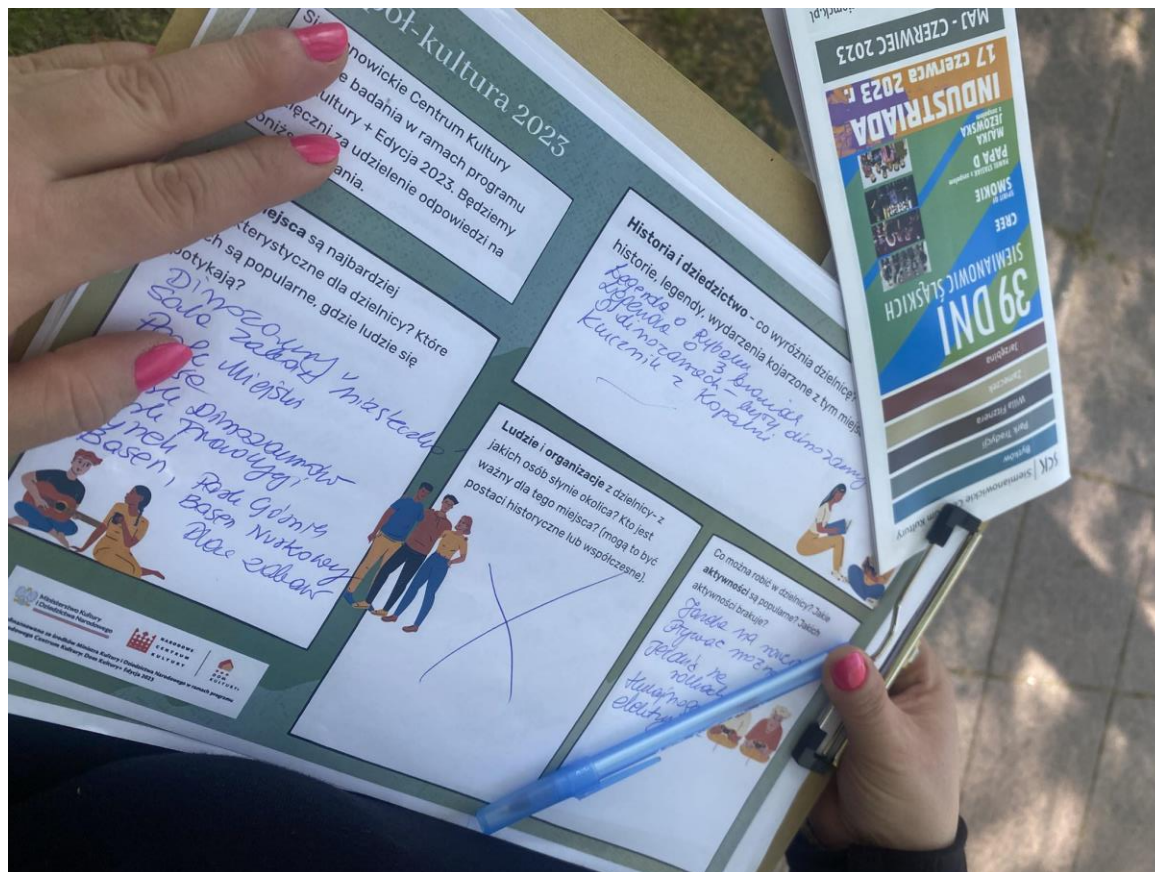
- Szprej Dej / Zmalujmy coś na Laurahütte - inicjatywa, w ramach której, w ustalonych wcześniej lokalizacjach, mogłyby powstać graffiti. Działanie adresowane głównie do

młodych mieszkańców dzielnicy pozwoliłoby przekuć ich aktywność w twórcze działanie. Wydarzeniu mogłyby towarzyszyć warsztaty poprowadzone np. przez śląskich grafficiarzy

- piknik na Plantach - działanie animacyjne w formule Dnia Sąsiada czy Święta Dzielnicy - łączące aktywności dla przedstawicieli różnych pokoleń. Działania o różnym charakterze (animacje dla dzieci, wspólne malowanie lub inne aktywności artystyczne, itd)

BADANIA ANIMACYJNE

Podczas trzech wydarzeń dla mieszkańców (Animacje na Rynku oraz Festiwal Tańca i Piosenki organizowany przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej na Rynku Miejskim w dniu 27 maja 2023 oraz podczas Festynu Szkolnego w dniu 2.06.2023) zrealizowano dodatkowe badania. Jedną formą były "karty zasobów" - umożliwiające pozyskanie wiedzy o lokalnych zasobach zgodnie z kategoriami spójnymi z tymi z warsztatów wydobywczych. Drugą formą było natomiast "drzewo pomysłów". W toku działania mieszkańcy byli zachęceni do proponowania inicjatyw działań, które ich zdaniem są potrzebne w dzielnicy. Na specjalnie przygotowanych kartkach do drzewa przyklejano listki i kwiatki z wypisanymi pomysłami. Badania realizował podczas wydarzeń zespół SCK wraz z animatorką NCK i badaczką.

Rezultaty badania w oparciu o karty zasobów:

Dziedzictwo i historia

- Siemion
- Skarbnik z Kopalni
- legenda założycielska miasta o 3 braciach

Miejsca znaczące

- Rynek Miejski
- Staw Rzęsa
- Plac Zabaw na Pszczelniku
- Park Miejski
- Ogródki działkowe
- boisko Sporcik
- basen na Pszczelniku
- Amfiteatr

Ludzie i organizacje

- Centrum Kultury
- MDK Jordan
- Stowarzyszenie Nowy Dom
- Organizacja Piastun
- aktywne szkoły

Aktywności

- Animacje na Rynku
- rekreacja: jazda na rowerze,
- Amfiteatr - bajki latem

- młode mamy z małymi dziećmi mogą tylko chodzić na spacer
- koncerty pod Parkiem Tradycji pod szybem

POTRZEBY I POMYSŁY UCZESTNIKÓW BADANIA ANIMACYJNEGO

Podczas rozmów z mieszkańcami pytano także o potrzeby, braki, które mogłyby zostać uzupełnione lub oczekiwania jeśli chodzi o ofertę kulturalną. W tym celu, poza rozmowami indywidualnymi - wykorzystano także "drzewo pomysłów", na które, na karteczkach trafiały pomysły mieszkańców. Zebrane propozycje można pogrupować w następujące kategorie potrzeb / oczekiwań:

- wydarzenia muzyczne - pojawiały się propozycje konkretnych koncertów (m.in. śląskie szlagiery, Rogucki, Voo Voo, Artur Rojek, poezja śpiewana, rock, disco polo), ale też miejsc (pod szybem). Potrzebę akcentowały głównie osoby dorosłe w kontekście własnych oczekiwań / zainteresowań
- wydarzenia plenerowe - np. festyny, animacje dla dzieci, pikniki rodzinne, wspólne zabawy na skate parku i pumtracku, festyny z animacjami i konkursami, festiwal kolorów, festiwal balonów, odpusty
- spektakle teatralne - dla dorosłych
- kino - kino plenerowe, samochodowe, pokazy filmowe dla dzieci (bajki w amfiteatrze) i dorosłych, ale także inne atrakcje wizualne takie jak pokaz laserów
- aktywności dla dzieci młodszych (poniżej 3 roku życia), ale także dla mam z dziećmi (umożliwiające integrację mam w czasie kiedy dzieci są animowane). Akcentowano także brak miejsca dedykowanego rodzicom z dziećmi (np. kawiarnia lub restauracja z kąciem dziecięcym)
- kuchnia i prezentacja tradycji kulinarnych
- eksplorowanie historii - tego jak wyglądała kiedyś dzielnica
- imprezy tematyczne z przebieraniem się
- sport i rekreacja - zawody, wycieczki rowerowe, konie, tory przeszkód, taniec
- propozycje poza kulturalne, a dotyczące bardziej miejsc niż aktywności: McDonald, kolejka górską, kocią kawiarnią, tor gokartowy, karuzele, sala zabaw, kawiarnia, trampoliny na placu zabaw, dmuchańce, kule wodne, remonty placu zabaw, park linowy, ogródek społeczny. Pojawiła się także propozycja wdrożenia karty mieszkańca umożliwiającej korzystanie ze zniżek

Warto zaznaczyć, że spora część sugestii, które pojawiły się podczas mapowania potrzeb dotyczą elementów, które składają się na ofertę SCK, stąd refleksja dotycząca braku świadomości mieszkańców w zakresie znajomości oferty zajęć prowadzonych na bieżąco przez SCK.

WNIOSKI I REKOMENDACJE

Działania badawcze, obejmujące zarówno warsztaty wydobywcze jak i działania o charakterze animacyjno-badawczym pozwoliły lepiej poznać specyfikę Siemianowic Śląskich, a także możliwości, potencjał i potrzeby społeczności lokalnej - ze szczególnym uwzględnieniem grup wyodrębnionych jako szczególnie ważne.

Formuła spotkań wyzwalała w grupach i indywidualnych jednostkach chęć do tworzenia wizji lokalnych inicjatyw. Kwestie poruszane w czasie spotkań i dyskusji towarzyszących spotkaniom pozwoliły wypracować rekomendacje, które mogą być wskazówkami dla osób chcących zgłosić własny pomysł w konkursie na inicjatywy w ramach projektu "Współ / kultura". Najważniejsze wnioski i rekomendacje przedstawione są poniżej. Kolejność przypadkowa, nie oznacza ich ważności:

1. **Plener** - działania realizowane w przestrzeni publicznej, w plenerze mają ważny potencjał integracyjny, włączający. Otwarte wydarzenia różnego typu (koncerty, działania artystyczne, warsztatowe, elementy rywalizacji sportowej itp.) mogą ośmielić do uczestnictwa we wspólnej zabawie tych, którzy dotychczas odczuwali różnego rodzaju bariery (wynikające np. z kwestii ekonomicznych, braku znajomości miejsca, braku śmiałości). Działania o otwartym, plenerowym charakterze pomagają przewyżczać indywidualne bariery, mają "niski próg wejścia"
2. **Historia / dziedzictwo** - eksplorowanie tradycji, sięganie do historii, przyglądanie się dawnym zwyczajom i próba znalezienia ich śladów we współczesności to możliwe drogi inspirowania się przeszłością. Działania twórcze, wspólnotowe, realizowane w oparciu o inspiracje losami przeszłych pokoleń pozwoli wyzwoić zainteresowanie historią. Inspirujące mogą być także dociekania jak konkretne miejsce wyglądało kiedyś, jakie pełniło funkcje, a jak wygląda dziś. Inicjatywy - np. filmowe, rysunkowe, reportażowe, fotograficzne eksplorujące historię mogą być także krokiem do integracji międzypokoleniowej
3. **Integracja** - mieszkańcy Siemianowic Śląskich są otwarci na spotkanie, wzajemne poznawanie się i wymianę informacji, wiedzy czy pomysłów. Inicjatywy, które pozwalają na niezobowiązujące spotkanie, dają przestrzeń do rozmowy i integracji stanowić będą wielką wartość, szczególnie w przypadku działań w dzielnicach Bańgów i Przełajka oraz w przypadku działań dla społeczności ukraińskiej warto zadbać o działania integracyjne (mogą one mieć charakter np. Dnia Sąsiada czy święta dzielnicy)
4. Wartościowe będą także działania uwzględniające **wspólnotę wykonawców**. Podczas warsztatów wydobywczych pojawiały się propozycje działań pozwalających na wspólne śpiewanie, wspólny taniec czy wspólne wykonywanie / uczenie się jakichś działań (malowanie, rękodzieło, gry karciane, itd.). Wartością takich, realizowanych w grupie inicjatyw, jest kształtowanie się oddolnie wspólnoty

5. Dzieci i opiekunowie - akcentowaną potrzebą jest także organizacja **wydarzeń dla najmłodszych odbiorców** (do 3 roku życia), najlepiej połączonych z aktywnością **dla rodziców czy opiekunów**. Dobrym pomysłem będzie inicjatywa, w ramach której młodsze pokolenie będzie przykładowo uczestniczyło w animacjach czy warsztatach, a starsze pokolenie będzie miało szansę do rozmowy czy nawiązywania relacji. Działania łączące ofertę dla dzieci z ofertą dla rodziców pozwoliłyby na zacieśnienie więzów wśród rodziców dzieci w podobnym wieku, co z kolei pozytywnie wpłynie na kształtowanie się lokalnej wspólnoty
6. W Siemianowicach Śląskich nie brakuje **terenów zielonych**, będących często miejscem spacerów, wycieczek rowerowych czy pieszych. Warto ten zasób włączyć i wykorzystać w proponowanych inicjatywach. Tereny zielone mogą być miejscem, gdzie zaplanowane będą aktywności kulturalne bądź przedmiotem inicjatywy może być poznawanie okolicy i jej **atutów przyrodniczych**
7. Jedną z popularnych form aktywności mieszkańców Siemianowic Śląskich jest **sport i rekreacja**. Inicjatywy łączące elementy kulturalne i działania związane z aktywnością fizyczną mogą cieszyć się popularnością. Co ważne - rozgrywki sportowe są z reguły działaniem szczególnie inkluzywnym, włączającym, o niskim progu wejścia (we współdziałaniu sportowym nie zawsze niezbędna jest wspólnota języka czy kompetencji kulturowych). Właśnie dlatego można uwzględnić element sportu i rekreacji w projektowanych inicjatywach
8. Muzyka - temat muzyki często pojawiał się w pomysłach i propozycjach mieszkańców. Muzyka ma moc łączenia, a mieszkańcy miasta podczas działań diagnostycznych niejednokrotnie odnosili się do niej jako wartości oraz sposobu na spędzanie czasu. Warto uwzględnić komponent muzyczny w proponowanych inicjatywach - w postaci np. koncertów, warsztatów muzycznych, nauce gry na różnych instrumentach, wspólnym muzykowaniu (śpiew, karaoke) czy tańczeniu.
9. Wiele działań proponowanych jako inicjatywy znajdują się bądź znajdowały się w ofercie SCK, co może sugerować, że wśród części mieszkańców brakuje wiedzy o działaniach instytucji. Warto, aby autorzy inicjatyw (oraz sam SCK) zadbali o rozpropagowanie informacji o **proponowanych działaniach** wśród potencjalnych uczestników / grupy, do której są adresowane. Szczególnie należy sposób komunikacji (i jej kanały) przemyśleć w przypadku działań dedykowanych społeczności ukraińskiej
10. Siemianowickie Centrum Kultury ma bogatą ofertę i działa w wielu miejscach miasta - zarówno w budynkach filii, jak i w przestrzeniach publicznych, w plenerach. Projekt Współ / kultura realizowany jest już po raz trzeci, co pokazuje, że instytucja chce kształtować swoją ofertę w sposób partycypacyjny. Warto zadbać o **kontynuację**

rozbudzania kulturotwórczego potencjału wśród mieszkańców miasta, m.in. poprzez takie działania jak konkurs na inicjatywy mieszkańców.

INFORMACJE KOŃCOWE I PODZIĘKOWANIA

Projekt Współ / kultura, vol.3 jest realizowany przez Siemianowickie Centrum Kultury, a dofinansowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury: Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne. Edycja 2023.

Koordinacja projektu z ramienia Siemianowickiego Centrum Kultury: Monika Pojda-Dziekońska

Zespół SCK zaangażowany w projekt: Celina Bagińska, Monika Bilska, Radosław Matysek, Marek Kołbuk

Animatorka projektu z ramienia Narodowego Centrum Kultury: Małgorzata Wójcik

Opracowanie metodologii badań, realizacja badań i sporządzenie raportu: Hanna Kostrzewska

Dziękujemy uczestnikom badań oraz partnerom wspierającym realizację projektu!